

บทที่ ๑๐

พฤติกรรมคณะรัฐประหารยังผลให้วิถีทางไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย
ของสังคมไทยจะถึงจุด

หากพิจารณาความเป็นไปการเมืองไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ จะเห็นได้ว่าวิถีทางการเมือง
ได้คลี่คลายขยายตัวไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น เริ่มด้วยการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญโดยสันติ
วิธีด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎรจากฉบับปี ๒๔๗๕ มาเป็นฉบับปี ๒๔๘๕ ตามรัฐธรรมนูญฉบับ
ใหม่นี้ได้ยกเลิกการมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท ๒ ที่มาจากการแต่งตั้ง ซึ่งรัฐบาลที่แล้วมาอาศัย
เป็นเสียงสนับสนุนคำจน ถึงแม้จะมี ๒ สภา แต่สภาสูงคือพฤกษสภา สมาชิกมาจากการเลือกตั้งทาง
อ้อมและมีหน้าที่เพียงกลั่นกรองกฎหมาย หลักการที่สำคัญได้แก่ การแยกข้าราชการประจำออกจาก
การเมือง โดยมีบัญญัติห้ามมิให้ข้าราชการประจำเป็นรัฐมนตรีหรือสมาชิกรัฐสภาในขณะเดียวกัน อันเป็น
หลักการที่ประเทศประชาธิปไตยยึดถือกันมานานแล้ว นอกจากนี้ยังมีบัญญัติรับรองเสรีภาพในการรวม
ตัวเป็นพรรคการเมือง เพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้

เมื่อรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศได้วางแนวทางไปสู่ระบอบประชาธิปไตย
เช่นนี้ เท่ากับเป็นการสร้างบรรยากาศของการแข่งขันทางการเมืองใหม่ชีวิตชีวายิ่งขึ้น ดังจะ
เห็นได้ว่า พรรคการเมืองที่เกิดขึ้นในระยะนี้เป็นพรรคการเมืองที่เกิดขึ้นโดยชนรรมชาติ เป็นการรวมตัว
ทางการเมือง เป็นพรรคการเมืองโดยที่ไม่ต้องมีกฎหมายพรรคการเมืองออกมารับรองแต่ประการใด
พรรคการเมืองจึงกำลังหยั่งรากไปด้วยดี ทางด้านรัฐสภานั้นนับว่าเป็นยุคแห่งความรุ่งโรจน์ของรัฐสภา
รัฐสภาเป็นผู้นำอำนาจสูงสุดในการชี้ชะตากรรมกำหนดการเข้า-ออกของรัฐบาล การต่อสู้ทางการเมือง
เป็นไปตามระเบียบแบบแผนและกติกาที่กว้างไว้ จะเห็นได้ว่าแม้จะแพะแถมเสียงในสภาเพียง ๒
เสียง และเป็นการลงมติในชั้นรับหลักการร่างพระราชบัญญัติที่เสนอโดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รัฐบาล
คณะนายควง อภัยวงศ์ได้ลาออกอย่างง่ายดายทั้ง ๆ ที่ไม่จำเป็นต้องลาออก แสดงให้เห็นถึงสปิริต
(spirit) ทางการเมืองสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี ทั้งที่ พลเรือตรีถวัลย์ ช่างนาวาสวัสดิ์ อดีต
นายกรัฐมนตรีได้กล่าวถึงสภาพพจน์แห่งการแข่งขันทางการเมืองยุคนั้นไว้ว่า

เมื่อคืนวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๔๘๐ ได้มีการรณรงค์เพื่อเก็บเงินมาบำรุงการกุศลที่สวนอัมพร
คร. โขติ ในเครื่องแต่งกายอย่างธรรมดาสามล่อ โดดแสดงการขับซิมซักรยานไปรอบ ๆ เวที
มีนายควง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์และข้าพเจ้าเป็นผู้โดยสาร เป็นการแสดงสปิริต

ของนักการเมืองว่า "แม้ว่าเราจะเป็้่นนักถว้ร เมืองฝ่ายกรุงเก่าม กองกอดูเพ็้ญเอาชนะกันตามวิถีทาง
ของระบอบประชาธิปไตย โดยแนวงานงานกาห้รัฐสภา แต่เมือถึงกรราวเราบ้ารวมตัวกันบ้ารวมเรื่ง
กัน เราท้สามารถจะล้มเรื่งที่ท้อสู้กันนั้นเสียได้ และเป็นเพื่อญ่่งที่รักใคร่สนิทกันค้จ้เช่นที่เกย
เป็้มา"

สปริ้ทของการท้อสู้ทางกาห้ เมืองหากเป็้เช่นนี้ น้บ้ได้ว้่าเป็้ทมิ้ตรหมายอันค้ในกาห้แผ้วถางทาง
ไปสู้ระบอบประชาธิปไตยที่สมญูรณค้ไป

จึงกล่าวได้ว้่าท้ีท้ทางกาห้ เคลื่อนไหวกาห้ เมืองไทยหลังสงครนโลกครั้งที่ ๒ ได้แสดงท้ีท้ว้่า
จะค้ำ เน้นไปตามค้ลลองแหงวิถีทางประชาธิปไตย แม้ว้่าจะ เกิดรัฐประหารที่น้ก้ยังไม่มีผลกระทบกระเพ็้น
ถึงกับหันเหวิถีทางประชาธิปไตยมากน้ก แต่แล้วคณะรัฐประหารก็ท้ำให้กาห้ก้าวไปสู้ประชาธิปไตยของ
ชนวน เซลงไปค้วยกาห้จ้รัฐบ้าลคณะนายค้วง อภัยวงศ้ ซึ่งคณะรัฐประหารเองเป็้เป็นผู้เชื่ญเข้าม้่าเป็้รัฐบาล
ซึ่งโคกกลายเป็นรัฐบาลชอบธรรมโดยกาห้เลือกท้ง จวบจนกระทั่งคณะรัฐประหารก็เข้าเป็้รัฐบาลโดย
กาห้ทำรัฐประหารเง็ยบสมรัฐธรรมญูประชาธิปไตย ๒๔๘๒ นำรัฐธรรมญูคณะประชาธิปไตย ๒๔๗๕ กลับมาใช้
แทนที่ มีท้หน้าข้าย้งประกาศห้หมุ่หมุ่ทางกาห้ เมืองซึ่ง เท้ากับบ้บเล็กพรรคกาห้ เมืองที่ก้ำลังเติบโตตาม
ธรรมช้าติแหงกาห้แข่งขันทางกาห้ เมือง ทนทางไปสู้ประชาธิปไตยจึงค้ีงท้หลายล้มลงไปโดยสิ้นเชิง

กาห้ทำรัฐประหารเง็ยบจึง เท้ากับห้ยค้ระงักวิถีทางกาห้ เมืองที่ก้ำลังค้ำ เน้นไปตามระบอบประชาธิปไตย
ซึ่งค้ได้เริ่มมาค้วยค้ี้น้บ้แต่หลังสงครนโลกครั้งที่ ๒ คณะรัฐประหารจึงท้องรับค้ิชอบอย้างหลัก
เล็ยงไม่ค้ีท้ีท้ให้พัฒนาการไปสู้ระบอบประชาธิปไตยของล้มเหลวลง ผู้เชื่ยบจึงเห็นค้วที่จ้จะพิจารณา
พดุค้ิกรรมของคณะรัฐประหารที่ช้ค้ค้หลัก เกณศ้ใหญ่ ๆ ของกาห้ปกครองแบบประชาธิปไตย ๓ ประการ
ค้วยกันซึ่งค้ได้แก

๑ พลเรือตรีถวัลย์ ช้ำรงนาวาสวัสดิค้, "แก...คร. โชคิ คุ้มพ้ศุ" รัฐธรรมญูฉบับปรุณค้จนถึงปัจจุบัน
ที่ระล้กในงานพระร้ชทานเพลิงศพ คร. โชคิ คุ้มพ้ศุ ๓๐ กันยายน ๒๕๑๘

๒ กมล สมว้ีเชื่ยร, "ประชาธิปไตยค้ืออะไร" กาห้เมืองสำหรับประชาชน (แผนกวิชากาห้ปกครอง
คณะรัฐศ้าสตร จุฬาลงกรณมหาวิทาลัย : โรงพิมพ์สม้าคมสังค้ศ้าสตรแหงประเทศไทย, ๒๕๑๖),
หน้า ๑๒ - ๒๑

ประการแรก หลักที่ว่า ผู้ปกครองจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ปกครอง หลักนี้ถือว่าประชาชนเป็นผู้ที่มาหรือเจ้าของอำนาจในการปกครอง เพราะฉะนั้นเมื่อใครจะเข้ามาปกครองจะต้องได้รับความยินยอมเห็นชอบจากประชาชน การแสดงออกซึ่งความยินยอมมีหลายวิธี เช่น การเลือกตั้ง ประชาชนตี การแสดงออกในที่สาธารณะ ฯลฯ การให้ความยินยอมด้วยวิธีการต่าง ๆ กันเหล่านี้จะช่วยให้ผู้ปกครองมีความชอบธรรมในการปกครอง

ประการที่สอง หลักที่ว่า ผู้ที่อยู่ปกครองจะต้องมีสิทธิเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองได้เป็นครั้งคราว หลักนี้ถือว่าประชาชนยินยอมให้ผู้ปกครองมีอำนาจปกครองโดยมีเงื่อนไข นั่นคือ ประชาชนมีสิทธิถอดถอนเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองได้ตามกำหนดกฎเกณฑ์ที่วางไว้

ประการที่สาม หลักที่ว่า สิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานของประชาชนหรือที่เรียกว่า สิทธิมนุษยชนจะต้องได้รับการปกป้องคุ้มครอง หลักนี้ถือว่าสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานเป็นสิทธิธรรมชาติที่ติดตัวมนุษย์มาแต่กำเนิดผู้ใดจะละเมิดมิได้ ได้แก่ สิทธิในร่างกายและชีวิต สิทธิในการแสดงความคิดเห็น เป็นต้น

พฤติกรรมของคณะรัฐประหารที่ขัดต่อหลักเกณฑ์ ๓ ประการแห่งการปกครองในระบบประชาธิปไตย ดังที่กล่าวข้างต้น พิจารณาได้ดังนี้

หลักประการแรก คณะรัฐประหาร เข้ามาเป็นรัฐบาลด้วยการใช้กำลังอำนาจบังคับให้รัฐบาลคณะนายควง อภัยวงศ์ อันเป็นรัฐบาลที่ชอบธรรมทั้งทางการเมืองและกฎหมาย แสดงให้เห็นถึงคณะรัฐประหารไม่นำพาต่อหลักการ "รัฐบาลโดยประชาชน" อย่างสิ้นเชิง เหตุที่คณะรัฐประหารต้องทำเช่นนี้ ก็เพราะว่า รัฐบาลคณะนายควง อภัยวงศ์ไม่ยอมอยู่ภายใต้อิทธิพลของคณะรัฐประหารนั่นเอง ที่เห็นเด่นชัดได้แก่

๑. คณะรัฐประหารไม่สามารถเสนอรายชื่อเข้าไปเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามที่รัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) ของคณะรัฐประหารเปิดช่องเอาไว้

๒. รัฐบาลคณะนายควง อภัยวงศ์ไม่ยอมให้คณะรัฐประหารมากำหนดการบริหารงาน "ทางฝ่ายรัฐประหารได้ขอสิทธิบางประการ และขอฝากบางคนเข้าทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ แต่ นายควงก็ปฏิเสธไปทุกราย" ตัวอย่างที่เด่นชัดได้แก่ คณะรัฐประหารต้องการให้พันเอกเผ่า ศรียานนท์ เขาคำรงค์ตำแหน่งรองอธิบดีกรมตำรวจ เพื่อป้องกันและปราบปรามฝ่ายที่คิดจะต่อต้านคณะรัฐประหาร

อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พันตรีควง อภัยวงศ์, (พระชนม : โรงพิมพ์ไทยสัมพันธ์, ๒๕๑๑), หน้า ๘๗

แพทลโทซิต มั่นศีลป สีนาคโยซารักษ รัฎมตรวิว่ากรกระทรวงมหาดไทย ไทคอบปฏิเสชโดยให้เหตุผลต่อ คณะรัฐประหารว่า

๑. ทางคำรวจได้ให้ความร่วมมือกับคณะรัฐประหาร เป็นอย่างค้อยู่แล้ว

๒. "ส่วนตัวคุณเผ่าชั้นเป็นผู้มีอารมณ์รอนแรง และร้ายหนักขึ้นเมื่อมีอากาศมันเมา ไม่เหมาะ กับตำแหน่งรองอธิบดีคำรวจ"

๓. จะเป็นการบั่นทอนกำลังใจคำรวจอาชีพในการ เลื่อนตำแหน่ง

๔. โดยเฉพาะกับจอมพลแปลก พิบูลสงคราม พลโทซิต มั่นศีลป สีนาคโยซารักษได้เรียนว่า "หากแต่งตั้งคุณเผ่าชั้นเป็นรองอธิบดีคำรวจ ผู้สนใจการเมืองจะนึกถึงความหลัง ครั้งเปลี่ยนแปลงการ ปกครองปี ๒๔๗๕ คุณหลวงอดุล เศรษฐวิสัย เข้ารับตำแหน่งรองอธิบดีคำรวจเหมือนกัน"

๓. สาเหตุประการสำคัญก็คือ รัฐบาลคณะนายควง อภัยวงศ์ เป็นรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งจึงมี ความชอบธรรม (legitimacy) สูง ส่วนทางคามประสิทธิภาพ (effectiveness) นายควง อภัยวงศ์ได้เคยสร้างควมนิยมเป็นที่คอกคอกใจประชาชนมาแล้ว เมื่อคราวเป็นนายกรัฐมนตรีครั้งแรก อีกทั้งการ เป็นรัฐบาลคราวนี้หาที่เข้มแข็ง เพราะไค้กระทำในนามพรรคประชาธิปัตย์ คณะรัฐประหาร คงเห็นว่าหากปล่อยให้เนิ่นนานไป โอกาสในการ เข้ามาเป็นรัฐบาลอาจหลุดลอยไปได้

ดังนั้นเมื่อจอมพลแปลก พิบูลสงครามนำคณะรัฐมนตรีมาขอความไว้วางใจจากรัฐสภา จึงถูก สมาชิกสภาถากอย่างหนักในเรื่อง เข้ามาเป็นรัฐบาลนิติวิธีทางประชาธิปไตย ดังต่อไปนี้

นายจรินทร์ กฤษณิกิติ สมาชิกวุฒิสภา: ข้าพเจ้ายังรู้สึกห่วงใยในหลักประชาธิปไตย แต่ที่พูด ในวันนี้มีหลักประชาธิปไตยเป็นส่วนใหญ่ ข้าพเจ้าจึงขอยุติเรื่องนี้ซึ่งจัดว่าอาจเป็นนโยบายสำคัญ ถ้า ท่านจำไม่ผิดท่านคงจะระลึกได้ว่ารัฐบาล ๕๐ วัน สมัยนายควงฯ ที่เข้ามาเป็นรัฐบาลแบบนั้นข้าพเจ้าเคย

* เกียรติ (นามแฝง), เรื่องของนายควง, (พระนคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอักษรเสรี, ๒๕๑๓) หน้า ๒๓๓ - ๒๓๔

๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๐

๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๑

ขอให้สภาลงมติไว้วางใจโดยไม่ต้องซักครั้งหนึ่งแล้ว นี่สำหรับท่านจอมพลฯ ผู้ซึ่งเป็นที่นับถือของชนส่วนมาก
 ข้าพเจ้าขอให้ท่านเกิดถึงผลเสียให้ถึถวน เพราะว่าท่านเข้ามาไม่ถูกวิถีทางรัฐธรรมนูญข้าพเจ้ากลัวคนทั่ว ๆ
 ไปจะตีท่านเพราะจะกลายเป็นผู้นำในแบบอย่างที่ไม่ดีไปเสีย การที่ให้ทหารทำรัฐประหารครั้งแรกนั้น
 ข้าพเจ้าเห็นใจ เพราะว่าการปฏิวัติคือการยอมทุกหย่อมหญ้า แต่การทำครั้งที่สองไม่มีเหตุผล ข้าพเจ้าเป็น
 ผู้แทนพระมหากษัตริย์มีหน้าที่ต้องยืนในสิ่งที่ไม่เหมาะสมต้องรักษาความยุติธรรมและแบบแผนของประชาธิปไตย
 ไว้ จะปล่อยให้ทำกันพร่ำเพรื่อไม่ได้ ถ้ายินยอมให้เป็นไปต่อไปคนที่มีอำนาจเกิดไม่ชอบรัฐบาลไหนก็ให้
 ออกของบุคคลที่ตนเห็นชอบ ถึงรัฐบาลนี้เองก็อาจถูกจัดให้ออกสักวันหนึ่งก็เป็นได้ เพราะสิ่งทั้งหลายใน
 โลกนี้เป็นของไม่เที่ยงรัฐบาลมือเปล่ามี ๒๐ คนจะสู้คนมีอาวุธอย่างไรได้

ในการตอบข้อข้อใจของสมาชิกวุฒิสภา จอมพลแปลกก็ตอบอย่างขอไปที อ้างว่าพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งอย่างถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ดังนี้

"ตามที่ท่านสมาชิกวุฒิสภาได้กล่าวไว้ว่ารัฐบาลได้เข้ามาโดยไม่ถูกวิถีทางรัฐธรรมนูญนั้น ในเรื่องเกี่ยวกับการ
 การที่จะบังคับกันหรือไม่บังคับให้รัฐบาลที่ดูแลความทุกข์ยากออก ข้าพเจ้าก็ตอบไปหลายหนแล้วหวังว่า
 จะเป็นที่เข้าใจ ตามรัฐธรรมนูญนั้นได้กล่าวไว้ว่า ผู้ที่จะเป็นนายกรัฐมนตรีนั้นพระมหากษัตริย์จะทรง
 เป็นผู้ทรงเลือก และเป็นผู้ทรงแต่งตั้ง และเชื่อว่าก่อนที่พระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งก็คงจะได้
 ทานตามตามประมุขสภาเสียก่อนแล้วว ข้าพเจ้าสมควรจะเป็นนายกรัฐมนตรีหรือไม่ในเหตุการณ์อันนี้
 เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าก็กล่าวมาแล้ว และนี่ก็ถูกตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ข้าพเจ้าไม่
 ได้บังคับพระมหากษัตริย์ให้ทรงแต่งตั้งข้าพเจ้า งานทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ข้าพเจ้าเอง และ
 ภายพระมหากษัตริย์ก็แต่งตั้งข้าพเจ้าที่ระลึกและไถ่ถอนบ้างคนพูดแล้วว่า เหตุการณ์อันนี้เมื่อในเวลานี้
 ข้าพเจ้าได้กล่าวแล้ววว่าอยู่ในสถานะการอันที่ซับซ้อน ในสายตาคือข้าพเจ้า ข้าพเจ้าจะต้องรับภาระอันหนัก
 ในฐานะที่ข้าพเจ้าเคยรับภาระนายกรัฐมนตรีมา ๒ ปี วายังนอຍຍູ ແຕ່ຍາງໄກກໍຕາມพระมหากษัตริย์
 ได้ทรงแต่งตั้ง ท่านได้ทรงแต่งตั้งตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ เพราะฉะนั้นที่ท่านสมาชิกวุฒิสภา
 ข้าพเจ้าเข้ามาไม่ถูกตามวิถีทางรัฐธรรมนูญนั้น ข้าพเจ้าขอเรียนเพียงเท่านี้ ขอท่านได้โปรดวินิจฉัย
 ฉันทเอาเอง"

• รายงานการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๗ วันที่ ๒๑ เมษายน ๒๔๘๑

สรุปได้ว่า การชักถามของสมาชิกรัฐสภาเป็นเรื่องเกี่ยวกับประชาธิปไตยมากกว่าเรื่องของนโยบายที่รัฐบาลแถลงต่อรัฐสภา และดูเหมือนบรรยากาศแห่งการชักถามเป็นไปด้วยความหวาดกลัวถึงคำอภิปราย ดังนี้

หลวงประกอบนิติสาร สมาชิกวุฒิสภา : ข้าพเจ้าได้ฟังท่านสมาชิกชักถามนโยบายของรัฐบาลขณะนี้และได้ฟังคำตอบของรัฐบาลมาแต่เช้า จนบัดนี้แล้วก็รู้สึกว่าท่านสมาชิกหลายท่านมุ่งไปในความหวังใจของหลักประชาธิปไตยยิ่งกว่าถ้อยแถลงของรัฐบาลในส่วนที่จะปฏิบัติงานอะไรให้ลุล่วงไปตามนโยบาย ข้าพเจ้าสงสัยว่าทำไมสมาชิกจึงรวมตัวกันรุมซักถามรัฐบาลถึงเรื่องประชาธิปไตยเป็นส่วนมาก ได้พิจารณาแล้วก็เห็นว่าเกิดจากความกลัวนั่นเอง บางคนก็รับฟัง ๆ มาในสภาว่ากลัวด้วยวาจา บางคนก็มือไม้สั่นแสดงถึงความกลัว

ดังนั้นจึงปรากฏว่าในการลงมติไว้วางใจ มีสมาชิกทั้ง ๒ สภาประชุม ๑๒๕ คน จากจำนวนทั้งหมด ๑๕๘ คน มีผู้ลงมติเพียง ๘๖ คน ใจไว้วางใจ ๗๐ คน ไม่ไว้วางใจ ๑๖ คน

พฤติกรรมของคณะรัฐประหาร นอกจากจะขัดต่อหลักความยินยอมของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตยแล้ว ยังเป็นผลเสียแก่คณะรัฐประหารเอง กล่าวคือ เป็นการ "ทำลายเกียรติคุณและเจตนาอันดีที่คณะรัฐประหารอ้างมาแต่แรกว่าคิดเสียอันตรายเพื่อเข้ามาแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมในบ้านเมืองและความเดือดร้อนของประชาชนให้หมดไปโดยสิ้นเชิง เพราะในที่สุดพฤติกรรมก็ปรากฏว่าการที่คณะรัฐประหารคิดใช้กำลังโค่นล้มรัฐบาลชุดก่อนหน้านั้นแท้จริงกระทำไป เพราะหวังที่จะได้เข้ามาใช้อำนาจบริหารประเทศแทนเสียเองเท่านั้น และการที่มอบหมายให้นายคง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์เข้าทำหน้าที่จัดตั้งรัฐบาล ก็เป็นเพียงเพื่ออาศัยเป็นเครื่องปกปิดเจตนาอันแท้จริงของคณะรัฐประหาร และเพื่อเข้าเผชิญหน้ากับปัญหายากต่าง ๆ ในระหว่างหัวเลี้ยวหัวต่อแทน เนื่องจากคณะรัฐประหารยังไม่พร้อมหรือแน่ใจว่าตนจะแก้ไขปัญหาเหล่านั้นให้ลุล่วงไปได้โดยตลอด"

๑ รายงานการประชุมรัฐสภา ครั้งที่ ๗ วันที่ ๒๑ เมษายน ๒๔๙๑

๒ เสาวภา (นามแฝง), "ปมกบฏการเมืองประชาธิปไตยแบบไทย" หนังสือพิมพ์สยามรัฐ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๑๘, หน้า ๑๐

หลักประการที่สอง แมว่าคณะรัฐประหารสามารถเข้าเป็นรัฐบาลอย่างง่ายดาย แต่การบริหารงานของรัฐบาลหาได้งายตามไปด้วยไม่ รัฐบาลไม่อาจดำเนินการปกครองตามความต้องการของคณะรัฐประหารได้อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ ๒๔๘๒ ซึ่งเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด ถูกตรวจตราจากวุฒิสภาอย่างเอาจริงเอาจัง ที่สำคัญก็คืออาจถูกสภาผู้แทนลงมติไว้วางใจได้โดยง่ายเพราะมีเสียงสนับสนุนไม่มั่นคง เพราะฉะนั้นรัฐบาลของคณะรัฐประหารจึงอยู่ในฐานะสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามวิถีทางรัฐธรรมนูญประชาธิปไตยพิจารณาได้จากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญ ๒๔๘๒ เป็นผลผลิตของพรรคประชาธิปัตย์ จึง "เป็นรัฐธรรมนูญที่กลัวทหาร กลัวทหารจะเข้ายึดอำนาจ กลัวทหารจะก่อกองรัฐประหาร กลัวทหารจะปฏิวัติ" เพราะฉะนั้นรัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงมีบทบัญญัติเพื่อกันทหารเข้ามาเล่นการเมืองหลายมาตราด้วยกัน

มาตรา ๕๕ กำหนดทหารเป็นของชาติ อยู่ในบังคับบัญชาสูงสุดของพระมหากษัตริย์ไม่ขึ้นต่อเอกชน คณะบุคคลหรือพรรคการเมืองใด ๆ

มาตรา ๖๐ กำหนดทหารพึงใช้เพื่อการรบ หรือการสงคราม หรือเพื่อปราบปรามการจลาจล และจะใช้ได้ก็แต่โดยกระแสพระบรมราชโองการ เว้นแต่ในกรณีที่มีประกาศใช้กฎอัยการศึก

การใช้กำลังทหารเพื่อช่วยราชการอื่น ให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย มาตรา ๖๑ เอกชน กิจ คณะบุคคล กิจ พรรคการเมือง กิจ จะใช้กำลังทหารไม่ว่าโดยตรงหรือโดยทางอ้อมเป็นเครื่องมือในทางการเมืองมิได้

ทหารและบุคคลอื่นในสังกัดฝ่ายทหาร ในระหว่างรับราชการประจำจะเป็นสมาชิกหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมืองหรือแสดงการฝักใฝ่ในพรรคการเมืองใด ๆ มิได้

บทบัญญัติที่สำคัญก็คือ หลักการแยกข้าราชการประจำออกจากข้าราชการการเมือง ดังเช่นรัฐธรรมนูญ ๒๔๘๕ ด้วยเหตุนี้คณะรัฐประหารจึงไม่สามารถเข้ามาบริหารทางการเมืองตามที่ต้องการ รัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงยังความไม่พอใจแก่คณะรัฐประหารอย่างยิ่ง แต่จำเป็นต้องยอมรับไปก่อน เพราะการร่างรัฐธรรมนูญฉบับนี้ใคร่จะทำไปโดยถูกต้องตามกระบวนการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) ๒๔๘๐ ของคณะรัฐประหารซึ่งในบังคับอยู่ก่อนในเวลานั้น

ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช "การเมืองไทย" วารสารธรรมศาสตร์ ปีที่ ๑ เล่มที่ ๓ เมษายน ๒๕๑๕, หน้า ๒๕

วุฒิสภา

ตามรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) ๒๕๕๐ เปิดโอกาสให้คณะรัฐประหาร เข้ามามีบทบาทในวุฒิสภา
ได้ดังนี้คือ

- ๑. วุฒิสภามาจากการแต่งตั้ง ซึ่งต่างกับวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๑ ที่มาจากการเลือกตั้ง
โดยอ้อม
- ๒. ข้าราชการประจำดำรงตำแหน่งวุฒิสมาชิกได้ ซึ่งต่างกับวุฒิสภาที่ห้ามข้าราชการประจำ
เป็นสมาชิก

แต่คณะรัฐประหารต้องผิดหวัง ทั้งนี้ เพราะรัฐบาลของพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งมีนายควง
อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรีไม่ยอมให้คณะรัฐประหาร เข้ามามีอิทธิพลในการ เสนอรายชื่อให้พระมหากษัตริย์
ทรงแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา ดังที่ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช รองหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ในสมัยนั้นได้เขียน
ไว้ว่า

"ทหารได้เสนอบัญชีรายชื่อไปยังรัฐบาล ๑๐๐ ท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่ทหาร เห็นสมควรได้รับเลือกตั้ง เป็น
สมาชิกวุฒิสภา ฝ่ายรัฐบาลก็ได้ประชุมปรึกษากันทำบัญชีรายนามบุคคลซึ่งพิจารณาเห็นว่าทรงไว้ซึ่ง
วุฒิพิเศษ ๑๐๐ ชื่อ ปรากฏว่ามีรายนามตรงกับบัญชีทหาร เพียง ๑๐ ชื่อ"

ดังนั้นการที่รัฐบาลคณะนายควง อภัยวงศ์ เป็นผู้กำหนดรายชื่อสมาชิกวุฒิสภาโดยพลอกจากอิทธิพล
ของคณะรัฐประหาร เป็นเหตุให้วุฒิสภามีบทบาทในการใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญในสมัยรัฐบาลของคณะ
รัฐประหารอย่างเต็มที่ เพราะบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๒ ได้บัญญัติให้สมาชิกวุฒิสภาที่มีอยู่ตาม
รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ เป็นสมาชิกวุฒิสภาต่อไปจนครบวาระของการดำรงตำแหน่ง และถึงแม้จะมีการ เปลี่ยน
วุฒิสมาชิกชุดใหม่ตามวาระ คณะรัฐประหารก็ไม่อาจใช้อิทธิพลในการแต่งตั้ง เพราะรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๒
ได้กั้นไว้โดยบัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงเลือกและแต่งตั้ง และให้ประธานองคมนตรีผู้ลงนามรับสนอง

• แฉลงหัว, "เบื้องหลังประวัติศาสตร์", ใน ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช, ชุมนุมวรรณคดีทางการเมือง
(พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๑), หน้า ๔๔

พระบรมราชโองการ บทบาทของสมาชิกวุฒิสภาในการทำความสำนึกใจให้แก่รัฐบาลของคณะรัฐประหาร
จะเห็นได้ชัดเจนโดยการ เปรียบเทียบผลงานดังต่อไปนี้

การพิจารณาพระราชบัญญัติต่าง ๆ เสนอโดยรัฐบาล

วุฒิสภา

การพิจารณา พ.ร.บ.	รัฐธรรมนูญ ๒๔๙๐		รัฐธรรมนูญ ๒๔๙๒
	สมัยนายกวง	สมัยจอมพล ป.	สมัยจอมพล ป.
	(๑๐ พ.ย. ๕๐-๖ เม.ย. ๕๑)	(๔ เม.ย. ๕๑-๒๔ มิ.ย. ๕๒)	(๒๕ มิ.ย. ๕๒-๒๔ พ.ย. ๕๔)
	(๔ เดือน ๒๖ วัน)	(๑๔ เดือน ๑๗ วัน)	(๒๕ เดือน ๓ วัน)
ผ่านที่ประชุมวุฒิสภาไป			
อย่างรวดเร็ว	๒	๒	๓
ผ่านที่ประชุมวุฒิสภาโดย			
มีการอภิปรายเล็กน้อย	๑	๒	๔
ผ่านที่ประชุมวุฒิสภาโดย			
มีการอภิปรายมาก	—	๓	๕
มีการแก้ไขชั้นกรรมาธิการ			
แต่ก็ผ่านวุฒิสภาไป	—	—	๑
ส่งกลับคืนสภาผู้แทนโดย			
แก้ไขเล็กน้อย	—	๑	๕
ส่งกลับคืนโดยแก้ไขในสารสำคัญ	—	๒	๑๖
ไม่รับหลักการส่งกลับคืนทันที	—	๑	๒
หมดเขตพิจารณาและถือว่าเห็นชอบ	—	—	๑
ไม่ทราบผลเพราะการปฏิบัติ	—	—	๑
รวม	๓	๑๑	๕๖

* คัดแปลงจาก กริช สืบสิทธิ์, บทบาทและพฤติกรรมของวุฒิสภาไทยสมัยต่าง ๆ วิทยานิพนธ์แผนกวิชา
การปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕, หน้า ๑๕๐

จะเห็นได้ว่า วุฒิสภาใช้อำนาจยับยั้งร่างพระราชบัญญัติที่เสนอโดยรัฐบาลจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นจำนวนมากกว่าครึ่ง คือ ๓๑ ฉบับจาก ๕๗ ฉบับ

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติต่าง ๆ เสนอโดยสมาชิกสภาผู้แทน

วุฒิสภา

การพิจารณาร่าง พ.ร.บ.	รัฐธรรมนูญ ๒๔๘๐		รัฐธรรมนูญ ๒๔๘๒
	สมัยนายกวง	สมัยจอมพล ป.	สมัยจอมพล ป.
ผ่านที่ประชุมวุฒิสภาไปอย่างรวดเร็ว	-	-	๓
ผ่านที่ประชุมวุฒิสภาโดยมีการอภิปรายเล็กน้อย	-	-	๑
ผ่านที่ประชุมวุฒิสภาโดยมีการอภิปรายมาก	-	-	๒
มีการแก้ไขขั้นกรรมาธิการแต่ผ่านวุฒิสภาไป	-	-	-
ส่งกลับคืนสภาผู้แทนโดยแก้ไขเล็กน้อย	-	๑	๒
ส่งกลับคืนโดยแก้ไขในสาระสำคัญ	-	๑	๖
ไม่รับหลักการส่งคืนทันที	-	-	-
หมดเขตพิจารณาและถือว่าเห็นชอบ	-	-	-
ไม่ทราบผลเพราะการปฏิบัติ	-	-	-
รวม	-	๒	๑๔

ร่างพระราชบัญญัติที่เสนอโดยสมาชิกสภาผู้แทนในสมัยจอมพลแปลก พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี จำนวนทั้งสิ้น ๑๖ ฉบับ วุฒิสภาใช้อำนาจยับยั้งเสีย ๑๐ ฉบับ

* ถัดแปลงจาก กรวิช สืบสันติ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๑

การตั้งกระทู้ถามโดยวุฒิสภา

ประเภทของกระทู้ถาม	วุฒิสภา		วุฒิสภา สมัยจอมพล ป.
	รัฐธรรมนูญ ๒๔๘๐ สมัยนายควง	สมัยจอมพล ป.	
๑. การบริหารงานและนโยบาย			
กระทรวงมหาดไทย	—	๕	๑๑
กระทรวงพาณิชย์	—	๑	๑
กระทรวงเกษตร	—	๑	๑
กระทรวงต่างประเทศ	—	๕	๑
กระทรวงอุตสาหกรรม	—	๑	๑
กระทรวงสาธารณสุข	—	๑	—
กระทรวงการคลัง	—	๓	๑
กระทรวงกลาโหม	—	๑	๔
กระทรวงศึกษาธิการ	—	๔	๒
กระทรวงยุติธรรม	—	๑	—
กระทรวงคมนาคม	—	—	๒
๒. เกี่ยวกับความเป็นอยู่ของประชาชน	—	—	—
๓. เกี่ยวกับนโยบายและการบริหารงาน ของรัฐบาล	—	๕	๔
รวมกระทู้ทั้งสิ้น	—	๓๒	๓๕

* คัดแปลงจากวิทยานิพนธ์ ของ กริช สืบสันติ, เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๐

บทบาทของวุฒิสภาในการตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาลและรัฐประหารครั้งสำคัญได้แก่
การเปิดอภิปรายทั่วไปแบบไม่มีการลงมติไว้วางใจ หลังจากเกิดกบฏแมนฮัตตัน ในญัตติ "เรื่องการกบฏ
จลาจลเมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๔๙๔" ดังมีหัวข้อต่อไปนี้

๑. เหตุและผู้ก่อเหตุ

ปราบปรามและการควบคุมสถานการณ์และผลของการ เหลลานั้น
จ่ายและการใช้จ่ายในการปราบปราม
ยหายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สินของประชาชน ตลอดจนทรัพย์สินและกำลัง
ชาติ
ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหาย
ป้องกันเหตุการณืทำนองเดียวกันมิให้อุบัติขึ้นอีกในอนาคต
ขั้นแรกเกี่ยวกับสาเหตุของการกบฏ สมาชิกวุฒิสภาได้หยิบยกเอาข้อที่น่าจะเป็นสาเหตุ
ซึ่งส่วนใหญ่มาจากความบกพร่องในการบริหารงานของรัฐบาล ประมวลได้ดังนี้
๑. การครองชีพไม่ลดลงตามนโยบายที่รัฐบาลได้แถลงไว้ต่อสภา
๒. การรั้งตำแหน่งในวงราชการยังมีอยู่มาก
๓. ค่าเงินของผู้ที่อยู่ในวงราชการ
๔. และตำรวมือพิพลาในการบริหารราชการแผ่นดิน เช่น การตั้งรัฐมนตรี หรืออธิบดี
ร่วมกับรัฐบาล
๕. มีความเชื่อว่า รัฐบาลช่วยเหลือสมาชิกนิติบัญญัติในทางมิชอบมิควร
ประชาชนไม่ได้รับบริการสาธารณะตามสมควร

วุฒิสภา ครั้งที่ ๓ (สามัญ) ๒๗ ตุลาคม ๒๔๙๔

๒. การ
๓. ค่าใ
๔. ผล
ของ
๕. การ
๖. การ
ในประ
ที่แท้จริงในการกบฏ
๑. การ
๒. การ
๓. การ
๔. ทหา
หรือในวงการที่เกี่
๕. ราษ
๖. การ

รายงานการปร

นอกจากนี้วุฒิสภายังได้แสดงความไม่เชื่อถือนในแถลงการณ์ของรัฐบาลที่ว่า หนังสือพิมพ์จะมีอิทธิพลพอที่จะทำให้เกิดการปฏิวัติรัฐประหาร และไม่เชื่อกวายเป็นการแทรกแซงของคอมมิวนิสต์ แต่กลับยอมถามเอาว่า จากแถลงการณ์ของคณะกษัตริย์ กูจะมุ่งต่อคณะรัฐประหาร เป็นสำคัญ และใครจะขอสิ่งใดก็ตาม เคยมีการกระทบกระทั่งกันหรือไม่ระหว่างคณะรัฐประหารกับทหาร เรือสวนน้อยผูกอากรกฏ

เกี่ยวกับการปราบปรามและการควบคุมสถานการณ์ ในจำนวนสมาชิกที่ร่วมอภิปรายในหัวข้อนี้ ทุกคนต่างตำหนิในกรณีรัฐบาลทำการปราบปรามรุนแรงเกินกว่าเหตุ เพราะในสถานการณ์ของฝ่ายกฏที่ผ่านมาแล้วนั้น อย่างไรเสียฝ่ายกฏก็ต้องแพแน่นอน

ส่วนการเปิดอภิปรายในประเด็นที่ ๓ นั้น ที่สำคัญคือ การย่ำถึงขบวนการเรือหลังการกฏ กับกำลังคนของทหาร เรือที่มีความรู้ความสามารถที่ถูกปลดในคราวนี้ประมาณ ๓๐ คน ทั้งผู้ที่มีความผิดและไม่มีความผิด พวกที่ไม่มีความผิดก็ควรให้กลับเข้ารับราชการตามเดิม เพื่อมิให้เป็นการสูญเสียกำลังของชาติไปโดยเปล่าประโยชน์ นอกจากนั้นอาวุธต่าง ๆ และยานพาหนะที่ทหารบกยืมมาได้จากทหารเรือ ควรจะคืนให้ทหารเรือไปเพื่อฝ่ายทหารเรือจะได้ทำหน้าที่กันอย่างเต็มกำลัง นอกจากนั้นยังกล่าวถึงการบังคับบัญชาเหล่าทหารต่าง ๆ ที่อยู่ในความดูแลของรัฐบาลว่า เหตุใดรัฐบาลจึงไม่สามารถคุมกำลังเหล่านั้นไว้ได้ ส่วนการแต่งตั้งทหารเรือที่ไม่ได้สังกัดอยู่ในกองทัพเรือโดยตรงให้เป็นผู้บัญชาการทหารเรือ (พลเรือโทหลวงยุทธศาสตร์โกศล) จะเป็นการบั่นทอนจิตใจของทหารเรือที่กำลังปฏิบัติหน้าที่อยู่เพราะผู้ที่ดำรงตำแหน่งดังกล่าวควรมาจากพวกเขาเหล่านั้นเอง มิใช่แต่งตั้งจากบุคคลภายนอก (ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งอยู่ในสำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม)

ต่อข้อถามของวุฒิสมาชิกซึ่งกล่าวแล้ว คณะรัฐบาลนำโดยจอมพลแปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี พระมกุฎาภิเษกศาสตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง พลตรีปรีดี พนมยงค์ พิบูลภาณุวัฒน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม พลเรือตรีหลวงสุนาวินวิวัฒน์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม นายวรการบัญชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ พลเอกมังกร พรหมโยธี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย พลตรีบุญญิต เทพหัสดินทร ๗ อยุธา รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย หลวงอรชรพพิศาล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม ร่วมกันทำการตอบโตข้อซักถามของวุฒิสมาชิก

โดยใช้คำตอบที่แน่ชัดบ้างและกำกวมบ้าง เช่น ในเรื่องสาเหตุถูกยิงไม่ได้ขอเท็จจริง เพราะจอมพล
 แปลก พิบูลสงครามมักเป็นเรื่องของศาลเสียว่า รัฐบาลไม่ยอมเข้าไปเกี่ยวข้อง เพราะคดีกำลังอยู่ใน
 ชั้นศาล จะมาพิจารณากันเองไม่เหมาะ ส่วนเรื่องคำครองชีพสูง การคอร์รัปชัน รัฐบาลยอมรับว่า
 คำครองชีพสูงจริง แต่เป็นการสูงขึ้นตามภาวะของโลก คอร์รัปชันมีจริง แต่ก็ได้จัดให้มีคณะ
 กรรมการทำการปราบปรามอยู่แล้ว โดยพลตรีปลด ปลดปรักษ์ ส่วนกรณีหึงระเบิดเรือรบหลวงศรีอยุธยา
 จอมพลแปลก พิบูลสงครามให้เหตุผลว่าเป็นเพราะต้องการให้เหตุการณ์สงบลงโดยเร็ว เพราะทนต่อ
 แห่งการกบฏอยู่ที่เรือรบหลวงศรีอยุธยา ส่วนเรื่องการปราบปรามรุนแรงนั้นก็เพื่อให้มีประสิทธิภาพและ
 นำความสำเร็จมาให้โดยเร็ว คอยเกรงว่าถ้าปล่อยนานไปทหารเรือซึ่งก่อการกบฏแต่แรกที่เป็นเพียง
 กลุ่มบุคคลเล็ก ๆ จะมีกำลังเพิ่มมากขึ้น และอาจถูกแทรกแซงจากฝ่ายคอมมิวนิสต์ ส่วนการที่ลดกำลัง
 ทหารเรือนั้น ลดลงเท่าที่จำเป็น เพื่อจะไต่ถามส่วนที่เคยบำรุงในทางที่ไม่จำเป็นไปปรับปรุงส่วน
 สำคัญอื่น ๆ ในกองทัพเรือให้เจริญขึ้น

ท้ายที่สุดการอภิปรายทั่วไป ฝ่ายวุฒิสภาและฝ่ายรัฐบาลต่างก็มีข้อเสนออันจะนำมาซึ่งความสงบ
 ภายในประเทศ ดังนี้

ฝ่ายวุฒิสภาเสนอ

๑. การพัฒนาประชาธิปไตย ให้รูว่าประชาธิปไตยคืออะไร ควรสู้กันที่ไหน ราษฎรมีหน้าที่
 เลือกลงคะแนนเข้ามาต่อกับรัฐบาลในสภา ไม่ชอบรัฐบาลก็เปลี่ยนแปลงกันโดยวิถีทางรัฐธรรมนูญ
๒. ให้รัฐบาลปฏิบัติตามนโยบายซึ่งได้แถลงไว้ต่อสภาโดยครบถ้วน สิ่งใดที่ปฏิบัติไม่ครบถ้วน
 ก็ขอให้พยายามจนสุดความสามารถ
๓. ทหารควรเป็นทหารของชาติโดยนัยแห่งรัฐธรรมนูญ คอยเหตุการณ์กบฏในประเทศไทยทุก
 คราวใช้กำลังทหาร จึงขอให้การอบรมทหารตั้งแต่ผู้น้อยที่สุดจนถึงผู้ใหญ่ที่สุด ให้สำนึกว่าทหารมีไว้
 ป้องกันประเทศ ไม่ควรแสวงหาอำนาจทางการเมือง

สุภา กาเคอร์, เรื่องเดิม, หน้า ๑๓๒ - ๑๓๕

- ๔. ฝ่ายบริหารควรปฏิบัติตามกฎหมายโดยเคร่งครัด จะเป็นจุดสำคัญที่จะป้องกันการกบฏจลาจล
- ๕. ย้ำว่า คำครองชีพเป็นเรื่องสำคัญควรแก้ไข

ฝ่ายรัฐบาลเสนอ

- ๑. บูรณะประเทศตามนโยบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้การศึกษาแก่ประชาชน
- ๒. จะยึดหลักการปกครองประเทศ ถือรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด เพื่พรพยายามที่จะสร้างคนให้รู้จักระบอบประชาธิปไตยตามระบอบรัฐธรรมนูญและประเพณี
- ๓. จะปฏิบัติตามกฎหมายที่มีอยู่ และให้สิ่งใหม่ไม่ตีทางรัฐสภาโอกาสที่จะแก้ไข หรือตั้งกระทู้ไต่ถามรัฐธรรมนูญโดยครบถ้วน
- ๔. จะทำตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ในรัฐสภาจนสุดความสามารถ

นับเป็นครั้งแรกและครั้งเดียวที่มีสมาชิกวุฒิสภาเปิดอภิปรายทั่วไป (แบบไม่มีการลงมติไว้วางใจ) และการอภิปรายก็เป็นไปอย่างเอาจริงเอาจัง จนถึงกับจอมพลแปลก พิบูลสงครามกล่าวหาว่าสมาชิกวุฒิสภาที่เปิดอภิปรายเท่ากับทำตัวเป็นฝ่ายค้านด้วยคำอภิปรายดังนี้

"เพราะฉะนั้น ที่ท่านเปิดอภิปราย ๒๒ คน เป็นฝ่ายค้านแน่นอน แต่ไม่ใช่ฝ่ายค้านที่เป็นอันตราย ข้าพเจ้าถือว่าท่านช่วยบ้านเมือง ที่เกิดเป็นฝ่ายค้านจึงทำให้คนอื่นเข้าใจว่าฝ่ายรัฐบาลเป็นฝ่ายรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นฝ่ายที่ปราบการจลาจลซึ่งทุกวันที่ ๒๕ เป็นฝ่ายตรงกันข้ามที่เขากำล้างอาชญากรรมของรัฐชาติ และท่าน ๒๒ คนจะไปพูดที่ไหนว่าท่านไม่เข้ากับทหารเรือส่วนน้อยที่เกิดกบฏ ก็ท่านเป็นฝ่ายความรัฐบาลก็จริงเป็น โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ ท่านก็ต้องช่วยพวกกบฏวันที่ ๒๕ เป็นของแน่นอน ถ้าข้าพเจ้าไม่เชื่อตามคำท่านพูด แม้คนอื่นและเด็ก ๆ ก็ไม่เชื่อ ข้าพเจ้าได้สอบสวนแล้ว ท่าน ๒๒ คนเป็นฝ่ายค้านรัฐบาล ถ้าเป็นฝ่ายเดียวกันก็ไม่เปิดอภิปรายตามหลักประชาธิปไตย และฝ่ายค้านที่เขากำล้างคือทหารเรือ นี่แหละจะทำให้ข้าพเจ้าสังวรณ ข้าพเจ้าไม่อยากจะพูดตั้งแต่นั้น เพราะถ้ายิ่งพูดมากไปท่าน ๒๒ คนก็จมลงไปทุกวัน ทางฝ่ายทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจ ข้าราชการ และประชาชนส่วนมากสงสัยว่าพวก ๒๒ คนเปิดอภิปรายช่วยพวกกบฏ ๒๕ มิถุนายน ซึ่งเป็นของเป็นไปไม่ได้ แต่การกระทำของท่านเป็นไป แต่ท่านจะปฏิเสธว่าไม่เป็นไม่ได้ เพราะ เป็นไปแล้ว แต่ว่าตัวท่านอาจจะไม่เป็น เพราะวาทะพระมหากษัตริย์ทรงโปรดเกล้าฯ อาจจะไม่เป็นเช่นนั้น"

สภาผู้แทน

การที่คณะรัฐประหาร เข้ามาเป็นรัฐบาลเสียเอง ทั้ง ๆ ที่พรรคประชาธิปไตยของรัฐบาลคณะ นายควง อภัยวงศ์มีเสียงข้างมากในสภาผู้แทนอยู่ก่อนแล้ว ทำให้รัฐบาลของคณะรัฐประหารภายใต้การนำ ของจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ท้องหาเสียงสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนทุกวิถีทาง เพื่อให้ได้เสียงข้างมาก ในสภาผู้แทนสำหรับการ เป็นรัฐบาล ดังตัวอย่างการจักรเยียบการวางใจดาวรัฐมนตรี ดังนี้

- ๑. สมาชิกสภาผู้แทนที่แตกมาจากพรรคประชาธิปไตยมาสนับสนุนรัฐบาลได้ตำแหน่งรัฐมนตรี หรือ เลขานุการรัฐมนตรี
- ๒. ผู้ทรงคุณวุฒิของจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ได้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงที่สำคัญ
- ๓. พรรคที่สนับสนุนรัฐบาลได้รับตำแหน่งรัฐมนตรี พรรคละ ๒ คน

จึงเห็นได้ว่า นอกจากเงินทองแล้ว สิ่งตอบแทนทางการเมือง (political reward) ที่สำคัญก็คือ ตำแหน่งทางการเมือง ฉะนั้น ในรัฐบาลคณะรัฐประหารจึงมีสมาชิกสภาผู้แทนเป็น รัฐมนตรีจำนวนไม่น้อย ดังนี้คือ

	๘ เมษายน ๒๔๙๑	๒๕ มิถุนายน ๒๔๙๒
นายเลียง ไชยกาล (อุบลราชธานี)	รมช. มหาคไทย	รมช. มหาคไทย
นายเขมชาติ บุณยรัตพันธุ์ (ร้อยเอ็ด)	รัฐมนตรี	รมช. ยุติธรรม
นายปฐม โพธิ์แก้ว (นครปฐม)	รัฐมนตรี	รมช. กมนาคม
นายพัน สุพรรณสาร (อุษายา)	รัฐมนตรี	รมช. เกษตรธิการ
นายวรการบัญชา (เชียงใหม่)	รัฐมนตรี	รมช. คลัง
นายสุกิจ นิมมานเหมินทร์ (เชียงใหม่)	รัฐมนตรี	รมช. อุตสาหกรรม
นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ (ระยอง)	รัฐมนตรี	รมช. คลัง
นายกิจจา วัฒนสินธุ์ (ฉะเชิงเทรา)	รัฐมนตรี	-
นายเจ๊ะ อับดุลลาห์หลังปูเต๊ะ (สตูล)	รัฐมนตรี	-

* สมุทรร สุรักชยะ, ๒๖ การปฏิวัติและรัฐประหารสมัย ๒๐๔๘ - ๒๕๐๗ (พระนคร : โรงพิมพ์สื่อการพิมพ์, ๒๕๐๗), หน้า ๕๐๐ - ๕๐๑

	๔ เมษายน ๒๕๕๑	๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๒
น.อ. หลวงสุนาวินวิวัฒน์ (อุบลพร)	—	รัฐมนตรี
หลวงอรรถพรพิศาล (ตราด)	—	รัฐมนตรี
ขุนคองฤทธิศึกษากร (นครราชสีมา)	—	รัฐมนตรี
ร.อ. ประเสริฐ สุกขบรรทัด (สระบุรี)	—	รัฐมนตรี
นายเทพ โชติคุณิทธิ (ศรีสะเกษ)	—	รัฐมนตรี
คณะรัฐมนตรีมีจำนวน	๒๗ นาย	๒๗ นาย

นอกจากนั้นในระบอบนี้ยังได้มีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งรัฐมนตรีบ่อยครั้ง อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงรัฐบาลของคณะรัฐประหารของอินทอนอนตามความต้องการของสมาชิกสภาผู้แทนอยู่เรื่อย ๆ

ครั้งที่ ๑ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๓

๑. น.อ. หลวงสุนาวินวิวัฒน์	เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๒. หลวงอรรถพรพิศาล	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๓. ขุนคองฤทธิศึกษากร	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๔. ร.อ. ประเสริฐ สุกขบรรทัด	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๕. นายเทพ โชติคุณิทธิ	เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์

ครั้งที่ ๒ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๓

๑. ร.ท.ท. สงกรานต์ อุดมสิทธิ (เพชรบูรณ์)	เป็นรัฐมนตรี
๒. นายเสรี อิศรางกูร ณ อยุธยา (บุรีรัมย์)	เป็นรัฐมนตรี

ครั้งที่ ๓ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๓

นายเลียง ไชยกาล พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

ครั้งที่ ๔ ๒๔ กันยายน ๒๔๘๓

- ๑. พ.ต.ท. สงกรานต์ อุดมสิทธิ์
- ๒. นายเสรี อิศรางกูร ณ อยุธยา

เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรธิการ

ครั้งที่ ๕ ๑๑ มกราคม ๒๔๘๔

- ๑. นายปฐม โพธิ์แก้ว
- ๒. นายเขมชาติ บุณยรัตพันธุ์
- ๓. นายเลียง ไชยกาล
- ๔. หลวงอรชรพรพิศาล
- ๕. นายเสมอ กัณฑ์ขันธ์ (แม่ของสอน)

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นรัฐมนตรี
 วาการกระทรวงคมนาคม
 รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นรัฐมนตรี
 วาการกระทรวงยุติธรรม
 พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
 เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
 เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม
 เป็นรัฐมนตรี

ครั้งที่ ๖ ๒๒ มกราคม ๒๔๘๔

- พ.ต.ท. สงกรานต์ อุดมสิทธิ์

พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

ครั้งที่ ๗ ๑ มิถุนายน ๒๔๘๔

- นายเสมอ กัณฑ์ขันธ์

เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

เหตุการณ์สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงจอมพลแปลก พิบูลสงคราม ยอมเสียดินเพื่อเอาใจสมาชิก
 สภาผู้แทนก็คือ กรณีการตั้ง ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์หลังจาก
 ที่ได้ลาออกจากการ เป็นสมาชิกสภาผู้แทนจังหวัดพระนคร เพราะไม่เห็นด้วยกับการขึ้นเงินเดือนสมาชิก
 สภาผู้แทน ใ้รับการคัดค้านจากสมาชิกสภาผู้แทนกลุ่มสนับสนุนจอมพลแปลก พิบูลสงคราม โดยยื่นข้อ

เสนอว่า ถ้าจอมพลแปลก พิบูลสงครามยินยอมให้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี จะไม่ให้ความสนับสนุนจอมพลแปลก พิบูลสงครามอีกต่อไป "เรื่องนั้นดูเหมือนจอมพลแปลกก็ออกจะไม่สู้สบายใจอยู่เหมือนกัน เนื่องจากได้เคยมีอำนาจทำอะไรตามชอบใจมาแล้ว กลับถูกสมาชิกชักชวน... จะต้อง เลือกลงเอยระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ให้ความสนับสนุนรัฐบาล กับรัฐมนตรีที่จอมพลแปลกไปชักชวนเขามารวมคณะรัฐบาล" ผลที่สุดจอมพลแปลก พิบูลสงครามต้องยอมเสียดำแหน่ง โดย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ขอลาออกจากตำแหน่งหลังจากเป็นรัฐมนตรีได้ ๑ เดือน (๓๐ พ.ย. ๒๔๘๑ -

๒
 • ม.ก. ๒๔๘๒)

จึงเห็นได้ว่ารัฐบาลของคณะรัฐประหารต้องประสบปัญหาในการควบคุมเสียงข้างมากในสภาผู้แทน ทั้งนี้เพราะคณะรัฐประหารไม่มีพรรคการเมือง เป็นของตนเอง ต้องคอยรวบรวมเสียงสนับสนุนของสมาชิกสภาผู้แทนที่มาจากแหล่งการเมืองต่าง ๆ ซึ่งได้รวมตัวกันเป็น "สหพรรค" คำจุนรัฐบาล กว้างเหตุนั้น รัฐบาลของคณะรัฐประหารจำต้องโอนอ่อนผ่อนตามความต้องการของสมาชิกสภาผู้แทนอยู่ตลอดเวลา ทำให้ความยุ่งยากลำบากใจแก่คณะรัฐประหารอย่างยิ่ง

กล่าวโดยสรุปการดำเนินการปกครองประเทศของคณะรัฐประหารโดยมีจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นหัวหน้ารัฐบาล ต้องอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ ๒๔๘๒ ซึ่งเป็นประชาธิปไตย โดยมีวุฒิสภาคอยตรวจสอบการบริหารงานอย่างเข้มขัน ที่สำคัญคือ อาจถูกสมาชิกสภาผู้แทนลงมติไม่ไว้วางใจเสียเมื่อไหร่ก็ได้ เพราะรัฐบาลคณะรัฐประหารมีเสียงข้างมากไม่มั่นคง เมื่อคณะรัฐประหารเห็นว่ารัฐบาลของตนอาจถูกเปลี่ยนแปลงถอดถอนได้ทุกเวลาตามหลักการ เปลี่ยนญูปกครองได้เป็นครั้งคราวในระบอบประชาธิปไตย แต่คณะรัฐประหารต้องการเป็นรัฐบาลที่มั่นคงถาวรครองอำนาจตลอดไป ซึ่งเท่ากับผูกขาดการเป็นรัฐบาล แคนยูเดียว คณะรัฐประหารจึงได้ทำรัฐประหารเงียบล้มรัฐธรรมนูญ ๒๔๘๒ นำรัฐธรรมนูญ ๒๔๗๕ ซึ่ง

^๑ ปลาทอง (นามแฝง), เรื่องเดิม, หน้า ๑๗๕

^๒ มนูญ บริสุทธี, คณะรัฐมนตรี, (พระนคร : โรงพิมพ์สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๖), หน้า ๑๖๕ - ๑๖๖

^๓ ประจวบ ทองอุไร, สันยุคนีติ, (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรบริการ, ๒๕๐๐), หน้า ๓๓ - ๓๔

คณะราษฎร เคยใช้ผู้ชกษาชกอำนาจมาแล้วมาใช้แทนที่ แสดงให้เห็นว่าคณะรัฐประหารไม่ยอมรับหลักเกณฑ์ การปกครองที่ว่าด้วยการผลัดเปลี่ยนผู้ปกครองได้เป็นครั้งคราว

หลักประการที่สาม เมื่อคณะรัฐประหาร เข้ามามีอำนาจตั้งรัฐบาลดำเนินการปกครองประเทศ พฤติกรรม ที่เด่นชัดอันเกี่ยวกับการใช้อำนาจของคณะรัฐประหาร ได้แก่ การละเมิดสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐานของ ประชาชนอันเป็นหลักเกณฑ์สำคัญประการหนึ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ รัฐบาล คณะรัฐประหารได้ใช้อำนาจปราบปราม "ฝ่ายตรงข้าม" ทุกวิถีทาง เพื่อการคงอยู่ของคณะรัฐประหาร (The end justifies the means) คังนั้นสิทธิเสรีภาพขั้นมูลฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในร่าง กายและชีวิต จึงไม่ได้รับการปกป้องคุ้มครองตามตัวบทกฎหมาย หากพิจารณาสาเหตุที่แท้จริงก็จะเห็น ได้ว่า สืบเนื่องมาจากลักษณะการ เข้ามามีอำนาจของคณะรัฐประหารโดยการใช้กำลังอำนาจนั้นเอง ทำให้ฝ่ายที่สูญเสียอำนาจตลอดจนผู้ที่ไม่พอใจการใช้อำนาจบาตรใหญ่ของคณะรัฐประหารกระทำการโต้ตอบ ด้วยวิธีการอย่างเดียวกัน ช่วงระยะเวลาที่คณะรัฐประหารครองอำนาจจึง เป็นช่วงที่เกิดกบฏจลาจลมาก ที่สุด และคณะรัฐประหารได้ใช้เหตุผลในการ "ป้องกันตัว" เป็นข้ออ้างในการวิกรอนสิทธิเสรีภาพขั้น มูลฐานของประชาชน

คณะรัฐประหารใช้วิธีการรักษาอำนาจไม่แตกต่างจากคณะราษฎรด้วยการมอบหมายให้พันเอก เผ่า ศรียานนท์ มาอยู่ฝ่ายตำรวจคอยป้องกันและปราบปรามการต่อต้านคณะรัฐประหาร ไม่มีใครกับ คณะราษฎรได้ให้พันตรีหลวงอดุลเดชจรัสมาอยู่ฝ่ายตำรวจคอยเหตุผลอย่างเดียวกัน ในสมัยคณะราษฎร นั้นแม้ว่าการจับกุมกวาดล้าง "ฝ่ายค้าน" เป็นไปด้วยการใช้ "อำนาจเป็นธรรม" รุนแรงเพียงใดก็ตาม ก็เป็นการกระทำโดยเปิดเผย และอ้างอิงถึงตัวบทกฎหมายอยู่ เช่น การกระทำที่มิชอบพระราชบัญญัติป้องกันรัฐธรรมนูญ เป็นต้น แม้แต่การยิงเป้าจำเลย ๑๘ คนที่ท้องหาในคดีกบฏก็ยังมีศาลพิเศษพิจารณาคดี ส่วนวงการไตสวนได้รับการบันทึกไว้เป็นหลักฐาน ซึ่งผู้ถูกกล่าวหาไม่มีโอกาสแถลงข้อเท็จจริงจารึกไว้เป็น ประวัติศาสตร์ แต่มาในสมัยคณะรัฐประหาร ได้มีการขจัดกวาดล้าง "ฝ่ายค้าน" ยิ่งกว่าสมัยคณะราษฎร หลายเท่า กล่าวคือ กระทำไปโดยปราศจากการคำนึงถึงกฎหมายและศีลธรรมตลอดจนมนุษยธรรมโดยสิ้นเชิง นับแต่การข่มขู่ กักขัง การ "เก็บ" เงิน ยิงทิ้ง ฯลฯ รวมเรียกว่า "อำนาจมืด" ซึ่งร้ายแรง

กว่าการใช้ของคณะราษฎรยิ่งนัก เพราะนอกจาก "ฝ่ายค้าน" จะไม่ได้รับหลักประกันคุ้มครองภายใต้กฎหมายแล้ว ประชาชนทั่วไปต่างก็ตกอยู่ในภาวะเกรงกลัวการใช้อำนาจที่ซึ่งอาจเกิดขึ้นกับตนเมื่อไรก็ได้ด้วยเหตุผลเพียงรักษา "ความสงบเรียบร้อย" (law and order) ทั้งที่พลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ได้ตอบคำถามนักหนังสือพิมพ์หลังจากหมกอำนาจอับอยู่ที่สวีตเซอร์แลนด์ไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

- นักหนังสือพิมพ์ - แลวกที่ฆ่าแกงอยู่หลายรายนั้นแล้ว เป็นความผิดของใคร
- พล. ต. อ. เผ่า - ผู้ใหญ่นั้นสั่ง ตอนนั้นก็มีเหตุผลในเรื่องการรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นหลักเกณฑ์

กรณียั้งทิ้งอดีต ๔ รัฐมนตรีนับเป็นเหตุการณ์ที่เสียดสีต่อชนวิญญูประชาชนที่สุดในยุคนั้น เป็นการใช้อำนาจตามความต้องการของผู้มีอำนาจในรัฐบาลคณะรัฐประหาร โดยอ้าง "ความสงบเรียบร้อย" เพื่อความมั่นคงของคณะรัฐประหารอยู่เหนืออื่นใด เพราะฉะนั้นสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายไม่อยู่ในฐานะที่ปลอดภัยหรือได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย หากรัฐบาลมองเห็นว่า เป็น "ฝ่ายตรงข้าม" กับรัฐบาล ดังคำพิพากษาตอนหนึ่งมีว่า "ผู้ตาย เป็นนักการเมืองคนสำคัญในพรรคฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาลในสมัยนั้น ผู้ตายถูกจับกุมต้องหาว่าเป็นกบฏต่อรัฐบาลแล้วถูกรับตัวจากที่คุมขังพาไปกำจัดเสียตามความประสงค์ของผู้เมธาอำนาจขณะนั้น" โชคดีเท่านั้นเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นต้องตกอยู่ในภาวะถูกปิดปาก ไม่มีใครกล้าพูด วิพากษ์วิจารณ์ เพราะต่างเกรงกลัวอำนาจมืดของรัฐบาลคณะรัฐประหาร "หนังสือพิมพ์ทุกฉบับต่างก็พากันหัวข่าวพร้อมกันว่า "๔ อดีต ร.ม. ต. ถูกยิงตาย" ขณะนั้นหนังสือพิมพ์อยู่ในสภาพนำทวมปากหรือถูกปิดปากก็ไม่เชิง... ดูเหมือนว่าจะมีหนังสือพิมพ์ Bangkok Post ฉบับเดี๋ยวจึงมีนายอเล็กซานเดอร์ แม็คโคเนลล์อดีตหน่วยสืบราชการลับกลุ่ม X.O. Group สายอเมริกาเป็นบรรณาธิการซึ่งกล้าหาญชาญชัยกว่าเพื่อน ประกาศโฉบฉวยออกมาว่า Three Ex-Ministered Killed by Police! ซึ่ง Bangkok Post กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า "คดีของเขาถูกพิจารณาด้วยไถปเป็น" ซึ่งฟังดูหวน

* ชิต วิภาสวัช, เผ่าสารภาพ (พระนคร : แพรวพิทยา, ๒๕๐๓), หน้า ๒๘๑

๒ คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ ๑๐๐๘/๒๕๐๔

และเขารู้สึกอย่างนี้ทุกคนเข้าใจ จะเสียแต่ยุคไม่ออกเท่านั้น"

ซ้ำร้ายยิ่งกว่านั้น ญาติพี่น้องและผู้เกี่ยวข้องกับญาติตายยังได้รับความหวาดกลัววิบัติพิบัติจากภัยมืด ทั้งที่ผู้บรรยายลักษณะการครองตัวของอำนาจมีค้อย่างน่าสลดใจไว้ว่า

"คนไปในงานสวดศพก็นอยเหลื่อเกิน จะมีก็เฉพาะสมาชิกในครอบครัวของ ๔ อัครรัฐมนตรี และญาติที่สนิทจริง ๆ เท่านั้นเอง เพราะไม่มีใครกล้าไปในงานศพ เกรงอันตรายจะมาถึงตัว และก็มีอันตรายจริง ๆ เสียด้วย เพราะตลอดเวลา ๗ วันที่ตั้งศพบำเพ็ญกุศล ก่อนบรรจุศพทุกคน จะมีสมณของผูทรงอำนาจในขณะนั้นไปคอยดูว่ามีใครไปฟังพระสวดบาง หากเห็นคนแปลกหน้าไป จะถูกติดตามจนถึงบ้านทุกราย และต่อจากนั้นก็จะมีการไต่ถามของผูมีอิทธิพลไม่วินิโคกวิฐีหนึ่ง จนทำให้พวกเราคิดกันว่า เมืองไทยในขณะนั้นอยู่ในมือของผูมีอิทธิพลเพียง ๒ - ๓ คนเท่านั้นเอง"

การตายของสี่อัครรัฐมนตรีได้สร้างความหวาดหวั่นในหมู่ประชาชน มีผลกระทบกระเทือนโดยตรงต่อความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย เพราะไม่มีอะไรเป็นหลักประกัน ในเมื่อผู้รักษากฎหมายคือตำรวจเป็นผู้ทำลายกฎหมายเสียเอง เหตุการณ์เช่นนี้อาจเกิดขึ้นกับใครก็ได้ ตามคำกล่าวที่ว่า "กลิ่นซากศพของสี่รัฐมนตรีที่ถูดยิงทิ้ง ณ หลักกิโลเมตรที่สามสามของถนนพหลโยธิน โดยน้ำมืออัสวิน เหล่านัอมเป็นเครื่องเตือนใจแก่บรรดาประชาราษฎร์ว่า การผิดใจกับตำรวจชั้นอัสวินนั้นหมายถึงการชุกชุมฝังศพให้แก่ตนเอง" ด้วยเหตุนี้เมื่อจอมพลแปลก พิบูลสงครามหัวหน้าคณะรัฐบาลแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทน เพื่อขอความไว้วางใจตามรัฐธรรมนูญ ๒๔๘๒ จึงได้มีสมาชิกสภาผู้แทนอภิปรายแสดงความวิตกหวาดกลัวของประชาชนอันเนื่องมาจากการยิงทิ้งสี่อัครมนตรี ดังต่อไปนี้

^๑ คนชาวอัสระ (นามแฝง), เบื้องหลังคดีเลือดยุคอัสวิน ของ (พระนคร : อักษรบริการ, ๒๕๐๐), หน้า ๖๖ - ๖๗

^๒ ทัก คาว เรือง, ชีวิตและงานของสี่อัครมนตรี (พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสาส์น, ๒๕๐๔), หน้า ข.

^๓ น.อ. อานนท์ ปุณฺทริกาภา, เรื่องเดิม, หน้า ๔๑๐

"ในการพิจารณาในที่นี้ เรื่องนั้นคือเรื่องลี้ลับที่ครุฑมนตรีที่ล่วงแล้วมานั้นได้ถูกยิงตายที่บางเขน
 ข้าพเจ้าไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับลี้ลับครุฑมนตรีนั้น หรือไม่มีผลประโยชน์อะไรด้วย แต่ข้าพเจ้าจำเป็น
 ที่จะบอกทุกคนความเห็นแก่ผลประโยชน์เพื่อเห็นแก่บ้านเมือง ซึ่งเฉพาะอย่างยิ่งจะมีผลกระทบกระ
 เทือนใด เรื่องที่กล่าวมานั้นเป็นเรื่องที่ออกจะรุนแรง และเป็นเรื่องที่สนใจแก่ประชาชน แต่วา
 เรื่องนั้นก็ได้เงียบหายไป ทำให้ผิดหวังสงสัยใคร่ เพราะเหตุความลึกลับของเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ฟังกัน
 แล้ว ก็รู้สึกความมันรู้สึกวาระอีกกระอวนใจมาก ซึ่งไม่ว่าจะเป็นตามนั้น นี่เรื่องเป็นเช่นนั้น
 ข้าพเจ้าอยากจะขอเรียนเพื่อประกอบเหตุ เพราะว่าการยิงตายในระหว่างทางก็ไม่ว่าจะอาการ
 ที่ผู้แย่งจะทำการแย่งชิงนั้นไม่ใช่คนที่เขาไปซึ่งที่สถานีบางเขน และสถานีตำรวจบางเขนก็เป็น
 สถานีเล็ก ๆ และเปลี่ยว ๆ ก็ไม่เหมาะสมที่จะเป็นที่พักพิงของผู้กระทำผิดทางการเมือง และ
 น่าจะตั้งไว้ในพระนครซึ่งมีทหารลอบอยู่ และการซังก้างรวมกันไว้ทั้งสี่คน เช่นนี้ข้าพเจ้าเข้าใจว่า
 นักการทหารหรือนักการเมืองที่แท้จริง ก็คงไม่มีความเห็นในการที่จะให้ซังก้างรวมกัน เพราะฉะนั้น
 ก็ไม่ว่าจะเป็นอย่างไร ขอรายที่สุดก็เป็นการเผด็จการอยู่ประหลาดที่คนที่มาทำการแย่งชิงผู้ต้องหา
 ผู้ถูกจับปล้นลอบภัย แทนที่จะหากลับถูกยิง โดยเจ้าหน้าที่ไม่มีผู้บาดเจ็บอะไรเลย ข้าพเจ้ารู้สึกว
 เทาที่เรื่องที่เกิดขึ้นนั้นเป็นเหตุที่หวงโยของประชาชน ประชาชนมีความวิตกและมีความเป็นห่วงกลัว
 เกรง คือกลัวว่าอย่างไร กลัวว่าตำรวจจะยิงทิ้ง ขอนข้าพเจ้ารู้สึกเป็นห่วงในเกียรติศักดิ์ของ
 ตำรวจจะเสื่อมหมองไป"

พิจารณาได้ว่า การที่คณะรัฐประหาร เข้ามามีอำนาจด้วยกำลังอาวุธ ทำให้คณะรัฐประหารอยู่
 ในอำนาจท่ามกลางความหวาดระแวงศัตรูรอบคาน คณะรัฐประหารจึงได้ใช้เหตุผล "ป้องกันตัว" ในการ
 ใช้อำนาจรัฐจัดกวาดล้างผู้ต่อต้านทุกวิถีทาง เพื่อรักษาไว้ซึ่งอำนาจคณะรัฐประหาร สิทธิ เสรีภาพชนมู
 ฐานจึงถูกมองข้ามไป ไม่ได้รับการเหลียวแลจากคณะรัฐประหาร อำนาจรัฐจึงอยู่เหนือเสรีภาพของ
 ประชาชนโดยสิ้นเชิง การปกครองประเทศของคณะรัฐประหารจึงไม่ผิดอะไรกับการสร้าง "รัฐตำรวจ"
 (Police State) นั่นเอง กล่าวคือ

"คำว่า "สี่เหล้าทัพ" จึงเกิดขึ้นในยุคนั้น สามเหล้าทัพซึ่งหมายถึงรัฐของประเทศ อันได้แก่
 ทัพบก ทัพเรือ และทัพอากาศ อันมีมาแต่ดั้งเดิมนั้น ได้รับการปรุงแต่งขึ้นมาอีกหนึ่งทัพ โดย

ฝีมือของนายพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ เจ้าของระบบ "อัศวิน"... อธิบดีตำรวจผู้ยิ่งใหญ่ที่
ประกาศกองฟาวว่า "ภายในดวงอาทิตย์นี้ ไม่มีสิ่งใดที่ตำรวจไทยจะทำได้" หนังสือพิมพ์ (ตำรวจ)
ที่เพิ่มขึ้นมานี้ เพียงพร้อมไปควยกำลังรูปแบบทหาร นับแต่การมีหน่วยตำรวจจรดถึง หน่วยตำรวจ
นำ ฯลฯ จนกระทั่งมีธงไชยเฉลิมพลเท่าเทียมกับสามเหล่าทัพทุกอย่างทุกประการ"

กล่าวโดยสรุปพฤติกรรมของคณะรัฐประหาร เป็นการหันเหแนวทางการปกครองที่มุ่งไปสู่ระบอบ
ประชาธิปไตย ซึ่งอย่างน้อยคณะราษฎรก็ได้สร้างความหวังไว้หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕
และได้เริ่มทำให้ความหวังนั้นใกล้เข้ามาโดยการเปลี่ยนมาใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ซึ่งเป็นประชาธิปไตยมาก
ขึ้นในปี ๒๔๘๕ ทั้ง ๆ ที่ตามบทเฉพาะกาลรัฐธรรมนูญ ๒๔๗๕ คณะราษฎรสามารถอยู่ในอำนาจได้จนถึงปี
๒๔๘๕ เมื่อเกิดรัฐประหาร ๒๔๙๐ คณะรัฐประหารได้ใช้อำนาจปกครองประเทศต่อจากคณะราษฎร แต่คณะ
รัฐประหารหาได้รับช่วงหรือสืบแนวความคิดประชาธิปไตยในการปกครองประเทศสืบต่อจากคณะราษฎรตาม
ไปควยไม่ พฤติกรรมการใช้อำนาจปกครองประเทศของคณะรัฐประหารจึงขัดต่อหลักเกณฑ์แห่งประชา
ธิปไตยโดยสิ้นเชิง ความหวังในการดำเนินวิถีทางการเมืองตามแนวทางประชาธิปไตยของราษฎรสายลงไป
คั้งนั้นคณะรัฐประหารและผู้สืบทอดอำนาจคณะรัฐประหารจึงต้องรับผิดชอบต่อความล้มเหลวในการสถาปนาระ
บอบประชาธิปไตยในประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังคำกล่าวที่ว่า

"เมื่อเกิดกรณีรัฐประหาร ๔ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ เลิกล้มรัฐธรรมนูญฉบับ ๒๔๘๕ คณะราษฎร
ก็หมดอำนาจลง เป็นอันสิ้นสุดความรับผิดชอบของคณะราษฎรอย่างสิ้นเชิง ความรับผิดชอบในการ
สถาปนาระบอบประชาธิปไตยเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุข หรือความสมบูรณ์สุข หรือสันติสุขตาม
อุดมการณ์ของระบอบประชาธิปไตย บอมนตกแก่คณะรัฐประหาร ๔ พฤศจิกายน ๒๔๙๐"^๒

๑ น.อ. อานนท์ ปุณฺณทริกาภา, เรื่องเดิม, หน้า ๔๗๐

๒ เคนยัดตีบ้านนอก, "เมื่อสถาปนาระบอบประชาธิปไตยขึ้นในสยาม (ประเทศไทย)" กค-หมาย
คณะกรรมการจัดงานวันรพี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๖, หน้า ๓๗